

INFORME 127/2020

Àrea de Continguts

Barcelona, 8 d'octubre de 2020

**La presència de continguts audiovisuals que
difonen un discurs negacionista en relació amb
la Covid-19 en plataformes i xarxes socials**

ÍNDEX

1. Objectiu de l'informe.....	3
2. Metodologia	3
2.1 Univers d'anàlisi i mostra	3
2.2 Sistema i criteris de cerca	4
2.3 Marc d'anàlisi.....	4
3. Continguts detectats.....	6
4. Anàlisi dels continguts	13
4.1 Negació de la utilitat de les mesures profilàctiques de lluita contra la pandèmia.....	13
4.2 Negació de l'existència d'una pandèmia vírica d'origen natural i propagació de teories de la conspiració	15
4.3 Negació de la utilitat o conveniència de la futura vacunació o teories que relacionen la pandèmia amb la vacunació prèvia	21
5. La disseminació de continguts negacionistes.....	24
6. Actuacions de les plataformes i xarxes socials per lluitar contra la desinformació relacionada amb la Covid-19.....	27
6.1 YouTube	27
6.2 Facebook.....	28
6.3 Instagram	30
6.4 Twitter	32
7. Conclusions	34

1. Objectiu de l'informe

L'objectiu de l'informe és analitzar la construcció d'un discurs negacionista en relació amb la Covid-19 en continguts audiovisuals publicats en plataformes i xarxes socials.

2. Metodologia

2.1 Univers d'anàlisi i mostra

Formen part de l'univers de l'informe els continguts de la plataforma d'intercanvi de vídeos YouTube i de les xarxes socials Facebook, Instagram i Twitter.

L'informe només pren en consideració material audiovisual publicat amb posterioritat a la data de declaració per part de l'OMS de la Covid-19 com a pandèmia (11 de març de 2020) i, a més, s'han de poder visionar (àudio o subtitulació) en alguna de les llengües oficials a Catalunya.

A efectes d'aquest informe s'han considerat *negacionistes* les teories que contradiuen el consens científic i que han estat qualificades com a falses per part de l'OMS o d'alguna de les plataformes de verificació de dades de l'Estat espanyol que han signat el Codi de principis de l'International Fact Checking Network (AFP, EFE Verifica, Newtral i Maldita.es.).¹

---

¹ <https://ifcncodeofprinciples.poynter.org/know-more/the-commitments-of-the-code-of-principles>

2.2 Sistema i criteris de cerca

La cerca de continguts s'ha efectuat entre el 28 d'agost i el 8 de setembre de 2020.

La localització dels continguts analitzats en aquest informe s'ha efectuat a partir de:

- a) La cerca de diferents paraules i expressions clau als cercadors específics de les plataformes i xarxes socials analitzades.
- b) Els suggeriments presentats a partir dels resultats de les cerques per paraula clau.

2.3 Marc d'anàlisi

Combatre la desinformació a les xarxes és un dels objectius de les polítiques de la Comissió Europea en el camp de l'audiovisual. S'ha definit *desinformació* com:

“La informació falsa o enganyosa que es crea, es presenta i es difon per obtenir beneficis econòmics o per enganyar intencionadament el públic i que pot causar danys públics. El dany públic inclou amenaces als processos democràtics i als béns públics com la salut, el medi ambient o la seguretat dels ciutadans de la Unió.”²

L'Organització Mundial de la Salut (OMS), en el marc de la lluita contra la pandèmia de Covid-19, també ha posat l'accent en la necessitat de combatre la desinformació:

“A mesura que el món respon a la pandèmia Covid-19, ens enfrontem al repte d'una sobreabundància d'informació relacionada amb el virus. Part d'aquesta informació pot ser falsa i potencialment perjudicial. La informació inexacta es difon àmpliament i a gran velocitat, cosa que dificulta al públic la verificació de notícies i consells amb fonts de confiança, com ara les autoritats sanitàries o l'OMS”.³

Un dels aspectes de la desinformació en relació amb la Covid-19 és el negacionisme, que s'ha definit com l'ús de tàctiques retòriques per donar aparença d'argument o debat real a un posicionament que té com objectiu rebutjar una proposta sobre la qual existeix consens científic.⁴

---

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0012&from=EN> , p.1.

³ <https://www.who.int/campaigns/connecting-the-world-to-combat-coronavirus/how-to-report-misinformation-online>

⁴ DIETHLEM, PASCAL i MCKEE, MARTIN. “Denialism: what is it and how should scientists respond?” A: *European Journal of Public Health*, vol. 19, núm. 1 (2009); Hoofnagle, Mark a ScienceBlogs.

És en aquest context que aquest informe analitza la presència de continguts negacionistes sobre la pandèmia en relació amb tres àmbits concrets:

- Negació de la utilitat de les mesures profilàctiques de lluita contra la pandèmia que es proposen des de l'OMS⁵ (distanciament social, ús de mascareta, higiene de mans) o de la utilitat de les proves PCR en el diagnòstic.
- Negació de l'existència d'una pandèmia vírica d'origen natural i propagació de teories de la conspiració.
- Negació de la utilitat o conveniència de la futura vacunació o teories que relacionen la pandèmia amb la vacunació prèvia.

---

⁵ <https://www.who.int/es/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/q-a-coronaviruses>

3. Continguts detectats

A partir del sistema de cerca establert a la metodologia, s'ha detectat la presència de vídeos a la plataforma YouTube i a les xarxes socials Facebook, Instagram i Twitter que difonen continguts negacionistes en relació amb la Covid-19 en els tres àmbits assenyalats.

Per tal d'efectuar-ne l'anàlisi, s'ha establert una selecció de 35 vídeos d'acord amb els criteris plantejats a la metodologia. Es tracta d'una tria a tall d'exemple que mostra diferents aspectes de la construcció del discurs negacionista, però que, atesa l'abundància d'aquests continguts, no es poden considerar un recull exhaustiu. Són els següents:

Quadre 1. YouTube. Vídeos amb contingut negacionista en relació amb la Covid-19 (dades actualitzades en data 18/09/20)

Núm.	Títol	Canal	Data publicació	Durada	Contingut
1	<i>Tecnología "5G" y Coronavirus???</i>	Canal 1	12/03/20	0:19:58	Un home afirma que la tecnologia mòbil 5G estaria en l'origen de la Covid-19 i ho argumenta amb un suposat informe.
2	<i>La verdad salio a la Luz lo que nos ocultaron del coronavirus</i>	Canal 2	09/03/20	00:21:21	Un home afirma que la Covid-19 ha estat creada deliberadament per l'Institut de Virologia de Wuhan i té com a objectiu reduir la població mundial per part d'unes elits.
3	<i>CORONAVIRUS ARMA BIOLÓGICA (AUDIO FILTRADO)</i>	Canal 3	21/03/20	0:10:33	Una suposada trucada telefònica particular d'una dona colombiana resident a Matadepera alerta de la perillositat del virus i afirma que es tracta d'una arma biològica.
4	<i>¿Cuál es el origen del coronavirus?</i>	Canal 4	23/04/20	0:02:11	Entrevista a un home presentat com a metge que afirma que la Covid-19 és una arma biològica (subtitulat en castellà).
5	<i>El Dr. [nom propi] habla sobre la Organización Mundial de la Salud</i>	Canal 4	21/04/20	0:08:06	Un home que es presenta com a metge afirma que l'OMS actua en funció dels interessos de la indústria farmacèutica, la qual cosa posaria en dubte el paper que desenvolupa en relació amb la Covid-19 (subtitulat en castellà).
6	<i>Rueda de Prensa, [...]. (Parte 2)</i>	Canal 5	28/07/20	0:29:13	Rodes de premsa en les quals el grup denominat "[...]" qüestiona diferents teories que formen part del consens científic sobre la Covid-19, com ara la seguretat de la futura vacuna, la utilitat de les PCR o l'existència mateixa de la pandèmia.
7	<i>CONFERENCIA [...] ESPAÑA (SABADELL)</i>	Canal 5	9/08/20	2:05:15	

Quadre 2. Facebook. Vídeos amb contingut negacionista en relació amb la Covid-19 (dades actualitzades en data 18/09/20)

Núm.	Títol	Perfil	Data publicació	Durada	Contingut
8	<i>[nom propi] y la conciencia de los bozales</i>	Perfil 1	08/08/20	0:4:46	En format d'entrevista, un home afirma que les mascaretes són perjudicials i una manera d'opressió social exercida des dels governs (subtitulat en castellà).
9	<i>[...]</i>	Perfil 2	26/07/20	0:12:44	Fragment d'una conferència de premsa a Madrid del grup denominat "[...]" en què es nega la validesa de les PCR i s'afirma que l'OMS ho ha ratificat.
10	<i>[...]. Dra. [nom propi]. Test PCR falsos positivos</i>	Perfil 3	29/07/20	0:11:38	Les persones ponents parlen de manera informal abans de la conferència de premsa i una d'elles nega la validesa de les PCR en la seva intervenció.
11	<i>[...]. Rueda de prensa completa</i>	Perfil 3	27/07/20	1:20:47	Roda de premsa en què el grup denominat "[...]" qüestiona diferents teories que formen part del consens científic sobre la Covid-19, com ara la seguretat de la futura vacuna, la utilitat de les PCR o l'existència mateixa de la pandèmia.
12	<i>[nom propi] (La mejor explicación sobre Inmunología)</i>	Perfil 4	21/08/20	0:28:40	La veu en <i>off</i> d'una dona que es presenta com a immunòloga mostra la seva oposició a una vacuna contra la Covid-19 atès que, segons una anàlisi que presenta com a científica, modificaria l'ADN i podria provocar càncer.
13	<i>Plan/demia real o premeditado y encubierto genocidio?</i>	Perfil 5	2/09/20	0:11:39	Un home que s'autodenomina metge afirma que la pandèmia busca "acovardir" les poblacions per tal que s'acceptin retalls de drets i polítiques de reducció de la població improductiva.
14	<i>La Realidad Mas hospitales vacios</i>	Perfil 6	2/05/20	0:02:20	Una persona filma l'interior d'un hospital per mostrar la inexistència de persones malaltes.
15	<i>Después de ver este vídeo ya nadie te podrá engañar</i>	Perfil 7	18/05/20	0:09:20	Un home exposa diferents dades que, segons ell, confirmarien que la pandèmia de Covid-19 s'ha magnificat per aconseguir dominar la població mundial.
16	<i>[nom propi], biólogo especialista en microbiología. Explica y demuestra la correlación entre nº de contagios y la proximidad de las redes 5G.</i>	Perfil 8	13/05/20	0:24:23	Un home exposa una teoria, amb una anàlisi pretesament estadística, que establiria una correlació entre 5G i Covid-19.

Quadre 3. Instagram. Vídeos amb contingut negacionista en relació amb la Covid-19 (dades actualitzades en data 18/09/20)

Núm.	Text que acompanya al vídeo	Perfil	Data publicació	Durada	Contingut
17	#covid19 #plandemia #test #pandemia #coronavirus #falso #zamna #nadatienesentido	Perfil 1	20/04/20	s/d	Una veu en <i>off</i> masculina insta a no fer-se el test per detectar la Covid-19 perquè, segons afirma, pot ser perjudicial per a la salut, així com rebutjar qualsevol tipus de vacuna. Al final del vídeo l' <i>off</i> insta a compartir el missatge.
18	Aquí se ve mejor credit: [nom perfil]... Como es lógico cada vez que un médico dice la verdad se censura y sus videos desaparecen. Verdadero asco dan! Ya no saben que hacer para tapan la verdad. Al final claro menciona el 5G como explicación de esta falsa pandemia. Busquen a este medico! En el canal [nom canal] (YouTube) encontraran más información. #[nom perfil]#[nom propi]#bastadementiras	Perfil 2	3/05/20	0:06:51	En format d'entrevista, un home que és presentat com a professional de la medicina qüestiona l'existència de la pandèmia de Covid-19 en minimitzar el nombre de morts i negar la saturació hospitalària (subtitulat en castellà).
19	EXISTE UN VIRUS? #coronavirus #coronafake #[nom propi] #stop5g #5G #nwo #notonwo #despietaborrego #noestoydebroma #researchthetruth #researchflatearth #santiagoochile #tbt #instachile #chilegram	Perfil 3	06/05/20	00:06:39	Una veu en <i>off</i> masculina nega l'existència del virus de la Covid-19 atès que, tal com afirma, en realitat es tractaria d'una reacció immunològica del cos humà. També minimitza les xifres de casos de Covid-19 en afirmar que s'estarien comptabilitzant les persones malaltes amb símptomes similars.
20	[nom perfil] El miedo y los medios de manipulación de la banca ROTHSCHILD Estamos cansados de tantas mentiras y manipulaciones de la prensa gubernamental oficialista genocida, pronto habrá justicia divina, el mundo erá libre, ya queda poco!!!	Perfil 4	23/08/20	0:04:21	Un home denuncia la, segons ell, manipulació informativa de la població mitjançant la por i com és falsa la situació preocupant dels hospitals. Es mostra un hospital buit, sense pacients de COVID.
21	[nom perfil] Conferencia [...] Parte de la conferencia de [...].	Perfil 4	1/08/20	0:06:17	Fragment d'una conferència de premsa del grup "[...]" a Madrid en què es nega la validesa de les PCR i s'afirma que l'OMS ho ha ratificat.
22	[nom perfil] Tengo miedo a la vacuna no al coronavirus Vídeo del canal de youtube [nom canal]	Perfil 4	24/07/20	0:01:43	El vídeo mostra una suposada reunió telemàtica on metges i metgesses "voten" en directe el seu posicionament contrari a una vacuna contra la Covid-19.

Núm.	Text que acompanya al vídeo	Perfil	Data publicació	Durada	Contingut
23	ommartinlove1 100% De acuerdo con el Maestro de Maestros FELIZ 👍👍👍👍 FELIZ DE VER AL MAESTRO DE MAESTROS, FELIZ!!! Diciendo la verdad 😊👍👍👍👍 Te queremos, [nom propi], BENDITO!!! ASI SE HABLA 😊👍👍👍👍 . DISFRUTEN Y DIVIERTANSE APRENDIENDO, AMIG@S 📺	Perfil 5	29/07/20	0:14:58	En un format d'entrevista, un home que s'identifica com a metge afirma que no existeix el virus.
24	l[nom perfil] Llamada el colegio de médicos de Pontevedra (Vídeo del canal de YouTube [nom canal]) "NO es un tema de salud, es un tema de adiestramiento. • A los colegios de médicos no se les hacen caso. • Todo el mundo tiene miedo a hablar".	Perfil 4	11/07/20	0:07:16	El vídeo mostra el que es presenta com una trucada al Col·legi de Metges de Pontevedra en què, segons s'afirma, el secretari ratifica que les mascaretes són perjudicials.
25	[nom perfil] Héroe Dr. [nom propi] se atreve a contar la verdad En este mundo lleno de miedo, corrupción, engaños y mentiras por parte de los gobiernos títeres y la OMS fundada por la familia ROCKEFELLER y financiada en un 80% por empresas privadas con ánimo de lucro aparece otro médico héroe para transmitir la verdad a pesar de saber que será difamado e insultado por gente dormida que no se cuestiona la falsa realidad que les han impuesto, investiguemos la teoría de Bechamps sobre los virus o el dióxido de cloro y el científico [nom propi] entre otros, necesitamos más médicos héroes como [nom propi], Gracias por tu enorme trabajo 🇺🇸❤️👍📺	Perfil 4	18/06/20	0:05:04	Entrevista en el marc d'una manifestació al carrer a un home que s'identifica com a metge i que afirma que no existeix una pandèmia, desaconsella l'ús de la mascareta i assegura que la futura vacuna modificarà l'ADN.
26	[nom perfil] #covid19 #covid_19 #coronavirus #pandemia #medicos[...]	Perfil 6	9/08/20	0:01:57	Entrevista a una persona que el vídeo identifica com a metge que defensa la perillositat de les vacunes de la grip en relació amb la Covid-19.
27	[nom perfil] ¿Las máscaras son útiles contra el covid? La realidad sobre las mascarillas	Perfil 6	6/08/20	0:01:38	Explicació de les característiques profilàctiques d'una mascareta en relació amb la mida del coronavirus.
28	♥ INTRO A UNA DICTADURA MUNDIAL "El médico alemán Dr. [nom propi] nos explica que la situación actual no tiene absolutamente nada que ver con un virus. Es más bien la introducción de una dictadura mundial". Counterpropaganda2020	Perfil 7	29/08/20	0:02:35	Un home identificat com a metge s'adreça a càmera per explicar que no existeix el virus i que es tracta d'una conspiració contra els drets fonamentals (subtitulat en castellà).

Quadre 4. Twitter. Vídeos amb contingut negacionista en relació amb la Covid-19 (dades actualitzades en data 18/09/20)

Núm.	Tuit	Perfil	Data publicació (tuit)	Durada	Contingut
29	<i>HOSPITAL DE HENARES (MADRID) 14 DE JULIO 2020 "A tope de pacientes Cov, señores!!"</i>	Perfil 1	16/08/20	0:00:44	Una veu en <i>off</i> masculina afirma que s'està enganyant a la població mentre les imatges mostren l'interior del que s'identifica com un hospital madrileny sense cap pacient.
30	<i>Hospital Rey Juan Carlos(Móstoles) al 30 de agosto del 2020 ¡Nos toman el pelo descaradamente!</i>	Perfil 2	2/09/20	0:01:59	Una veu en <i>off</i> qüestiona l'emergència sanitària causada per la Covid-19 mentre mostra l'enregistrament de l'interior del que s'identifica com la tercera planta d'un hospital de Móstoles, completament buida.
31	<i>Estudio sobre la relación entre la vacuna de la gripe, asistencia sanitaria y las defunciones por Covid-19, por el biólogo [nom propi]: BIOLOGO [nom propi] DEMUESTRA QUE LA ASISTENCIA SANITARIA Y VACUNAS SON LAS CAUSANTES DE MUERTES POR COVID-19</i>	Perfil 3	15/07/20	0:17:38	Un home que s'identifica com a biòleg mostra un suposat estudi que, tal com afirma, demostraria la vinculació entre les radiacions electromagnètiques 5G, l'assistència sanitària i la vacuna de la grip amb la incidència i la mortalitat per Covid-19.
32	<i>Médico italiano: "c o v i d 1 9 no es el nombre de un virus sino de un plan de despoblación mundial" Subo el vídeo completo en hilo.</i>	Perfil 4	13/08/20	0:09:16 ⁶	Un home vestit amb una bata blanca afirma que la Covid-19 és en realitat un pla de control poblacional d'abast internacional que es duria a terme mitjançant la posterior vacunació. Nega la utilitat dels tests de detecció de la COVID i insta a no utilitzar-los (subtitulat en castellà).
33	<i>Quema de mascarillas. #FalsaPandemia #FakePandemic</i>	Perfil 5	8/09/20	0:00:44	Un grup de persones reunides en un carrer profereixen clams contra les mascaretes mentre moltes d'elles les cremen en una petita foguera.
34	<i>La #FalsaPandemia tiene 3 propósitos. Matar la mayor cantidad de gente posible, esclavizar a los sobreviviente y robar niños. Tal como lo explica el médico del video.</i>	Perfil 6	1/09/20	0:01:16	Un home identificat com a metge afirma que la pandèmia de Covid-19 és falsa i critica l'obligació de l'ús de la mascareta, que qualifica de trauma per als infants. També insta a mirar les estadístiques mèdiques, atès que, tal com afirma, on ell es troba, no hi ha cap persona malalta des de fa setmanes (subtitulat en castellà).

⁶ Aquesta xifra correspon a la suma dels 4 vídeos en què s'ha dividit el contingut, cadascun dels quals tenen una durada de 2 minuts i 19 segons.

Núm.	Tuit	Perfil	Data publicació (tuit)	Durada	Contingut
35	IMPECABLE,CERTERO. EL PODER ES DEL CIUDADANO, NOSOTROS SOMOS MUCHOS Y ELLOS SON POCOS DESOBEDECER, DESOBEDECER ENCIERRO NOOO MASCARILLA NOOO [nom propi] - LONDRES	Perfil 7	3/09/20	0:11:46	Un home fa un parlament a l'aire lliure en què ironitza sobre la utilitat de les mesures contra la Covid-19 i insta a desobeir-les. Nega la pandèmia i l'atribueix a una imposició feixista per parts de les elits per tal de modificar el comportament de la població.

4. Anàlisi dels continguts

4.1 Negació de la utilitat de les mesures profilàctiques de lluita contra la pandèmia

Quant a les mesures profilàctiques per evitar l'expansió de la pandèmia, l'OMS i les autoritats sanitàries recomanen l'ús de mascareta, el rentat de mans i la distància social,⁷ i l'eficàcia de les proves PCR per detectar el virus en infeccions actives.

Així, un 42,9% dels vídeos objecte d'anàlisi qüestionen l'ús d'algunes d'aquestes mesures. Gairebé la meitat d'aquests (un 20% dels analitzats) neguen l'oportunitat o la funcionalitat de la mascareta.⁸ En primer lloc, un conjunt de vídeos afirma **que la mascareta no realitza la seva funció de filtrar el pas del coronavirus**, amb arguments que es presenten com una anàlisi científica:

“Cuando se trata de máscaras, cuando hablamos de máscaras, tenemos que hablar de micrómetros (micrones), y por lo general, si observamos una máscara N95, lo que hace es filtrar el 95% de las partículas superiores a 0,3 micrones. Bueno, la pregunta entonces es: ¿qué tan grande es una partícula Covid? Y una partícula Covid es de aproximadamente 0,1 micrones.”

Vídeo núm. 27 (Instagram)

⁷ <https://www.who.int/campaigns/connecting-the-world-to-combat-coronavirus/how-to-report-misinformation-online>

⁸ Vegeu, per exemple, l'article "Los antimascarillas: bulos y argumentos sin evidencias científicas contra el uso de mascarillas" del *fact-checker* Maldita.es a <https://maldita.es/malditaciencia/2020/08/29/argumentos-falsos-incorrectos-contra-mascarillas-hipoxia-sistema-inmunitario/>

Alguns vídeos mantenen la tesi que, més enllà de la manca de funcionalitat, **les mascaretes són perjudicials per a la salut**, perquè provoquen hipòxia o la intoxicació per CO₂:

“Va en contra de la ciencia, y la ciencia que apunta los daños a la salud de hacerlo. No ha habido un evaluamiento de riesgo por parte del gobierno de usar las mascarillas regularmente, ¡nada de eso! ¿Qué estás haciendo?, estás respirando tu propio dióxido de carbono, muy peligroso, y no estás respirando suficiente oxígeno.”

Vídeo núm. 8 (Facebook)

“Lo que está claro es que hay una serie de estudios científicos que corroboran que la utilización de las mascarillas puede traer una serie de complicaciones a nivel de salud y a nivel psicológicas que son de muy difícil evaluación. Pero bueno, las que se saben es la hipoxia, la hipercapnia, el envenenamiento en el flujo sanguíneo, alteraciones físicas y mentales... E incluso, parece ser y está demostrado por el profesor [*nom propi*] que podría ser una posible causa de cáncer.”

Vídeo núm. 24 (Instagram)

El discurs que afirma que les mascaretes són tòxiques es combina, en altres vídeos, amb el postulat que, a més, **representen una forma d'opressió de la població** per part del poder i les qualifiquen de “morrió”:

“Los políticos han decidido que nos quieren poner con un bozal. Es decir, la idea es que salgamos con un bozal. No es un tema de salud, señores, no es un tema de salud. Es un tema de adiestramiento.”

Vídeo núm. 24 (Instagram)

Aquest discurs entronca amb els postulats d'alguna de les teories de la conspiració que es tracten en el punt següent.

Un segon àmbit relacionat amb la prevenció de l'expansió del coronavirus i de la seva diagnosi és la discussió entorn de la validesa de les proves PCR. Així, un 22,9% dels vídeos, sovint protagonitzats per persones que hi apareixen com a metges o metgesses, **ataquen la funcionalitat d'aquestes proves** basant-se en el que presenten com a arguments científics, i afirmen que la mateixa OMS n'ha admès la inutilitat com a diagnòstic:⁹

---

⁹ Vegeu, per exemple, “Las afirmaciones falsas o engañosas de un vídeo viral que pone en duda la efectividad de las pruebas PCR”, article publicat pel *fact-checker* Newtral: <https://www.newtral.es/natalia-prego-video-pcr-falso-enganoso/20200724/>.

“Añadir que el 9 de julio de 2020 la OMS ha ratificado que la prueba en cadena de polimerasa, lo digo porque yo no soy la experta, es la doctora [*nom propi*], pero la OMS ya describe que no determina virus infeccioso.”

Vídeo núm. 9 (Facebook)

“El test de PCR es un test inespecífico. Es un test que da reacciones cruzadas con otros coronavirus circulantes que son endémicos en esta época del año. Por lo tanto, estamos viendo que de los positivos, solamente un 5% hace una neumonía bilateral atípica que requiere internación.”

Vídeo núm. 12 (Facebook)

“No te hagas tests. Los tests no son confiables. Siempre lo he dicho y lo repito, lo afirman los fabricantes del test. Ninguna de las pruebas es capaz de detectar el Sars-Cov-2, tan solo una infinidad de pequeños virus inofensivos o desechos celulares que son parte natural de nuestra microbiota.”

Vídeo núm. 32 (Twitter)

Un altre vídeo afirma que la realització de la prova és perjudicial per a la salut i que podria estar en l'origen mateix dels contagis:

“No te hagas ningún test. Repito: no te hagas ningún test. Hay denuncias de todo el mundo en donde los test pueden ser incluso los que te enferman.”

Vídeo núm. 17 (Instagram)

4.2 Negació de l'existència d'una pandèmia vírica d'origen natural i propagació de teories de la conspiració

Tot i que el consens científic apunta que l'agent que causa la malaltia Covid-19 és un coronavirus originat en el medi natural,¹⁰ s'han propagat diferents discursos que ho neguen i que proposen orígens diferents o, en el marc de les teories de la conspiració, defensen objectius diversos en la creació i propagació de la pandèmia. Aquestes teories són defensades pel 68,6% dels vídeos analitzats.

---

¹⁰ Vegeu, per exemple, l'article "No, el Washington Post no ha confirmado que el origen del coronavirus sea un laboratorio de Wuhan" del *fact-checker* maldita.es <https://maldita.es/malditaciencia/2020/05/21/washington-post-wuhan-laboratorio-coronavirus/> o l'article a *THE LANCET* [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30418-9/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30418-9/fulltext)

Així, és recurrent relacionar el coronavirus i la seva expansió amb el desplegament de la tecnologia de transmissió de **dades 5G o amb les esteles** dels avions (*chemtrails*):

“Estamos respirando ese polvo inteligente a través de las estelas químicas que arrojan los aviones, o sea, los *chemtrails*. [...] Están haciendo una gran prueba piloto con esto del coronavirus, que después si da resultado, la van a extender a nivel global.”

Vídeo núm. 1 (YouTube)

“En este patrón tóxico, podemos considerar que hay pruebas, o una alta sospecha, de la contaminación electromagnética, por supuesto la tecnología 5G, como el estudio preliminar de [*nom propi*] [...]”

Vídeo núm. 6 (YouTube)

“Pues mire, mi aportación: una demostración científica que voy a hacer aquí, en directo y de palabra. [...] He estudiado de científico y sé lo que es el método científico, y ahora mismo lo voy a aplicar y a ver qué pasa. [...] La radiación influye negativamente en la salud de la persona, en las defensas inmunitarias y muchas otras cosas. Y hace que una persona que recibe el virus, aunque sea asintomática, tiene mucha más facilidad para generar la enfermedad si está expuesto a radiaciones 5G.”

Vídeo núm. 16 (Facebook)

També és molt freqüent l'atribució de l'origen del coronavirus a l'acció humana. En aquest sentit, alguns vídeos promouen la teoria que es tracta d'una **arma biològica**, com ara:

“Para empezar, el SARS se diseñó como arma biológica, salió de las instalaciones y dio origen a la epidemia de SARS. Tiene propiedades de variabilidad genética que lo hace más letal e infeccioso. [...] Está claro que estaban desarrollando un arma biológica muy peligrosa, que nunca antes había visto y que se escapó del laboratorio.”

Vídeo núm. 4 (YouTube)

“¿Cuántos se creen la versión oficial de que este virus es un virus natural que mutó desde un murciélago? No se lo cree nadie. Se lo creen un 1, un 10, un 15%. Es una mentira, es una farsa. Es un arma biológica que se empezó a fabricar en EEUU, se terminó de fabricar en el laboratorio de Wuhan, en China, se desviaron creo que fueron 3,4 o 3,7 millones de dólares desde EEUU hasta el laboratorio de Wuhan, y hace apenas unos días ha sido detenido un investigador de la Universidad de Harvard porque estaba al parecer recibiendo una enorme cantidad de dinero desde el laboratorio de Wuhan. Y esto ha sido un virus creado. Afortunadamente no ha sido tan letal como ellos querían.”

Vídeo núm. 25 (Instagram)

Ja en l'àmbit de les anomenades *teories de la conspiració*, diversos continguts relacionen la pandèmia amb la **instauració del que es denomina “nou ordre mundial”**, pretesament caracteritzat pel control total de la població, l'anul·lació de les llibertats fonamentals o la reducció de la població.

Així, amb l'arribada de la Covid-19 s'estén l'ús del hashtag *#plandemia* per etiquetar continguts que proposen teories conspiratives relacionades amb la suposada implantació d'aquest nou ordre mundial. Aquest descriptor s'afegeix a d'altres que ja s'utilitzaven prèviament, com ara *#noalnuevoordenmundial* o *#nuevoordenmundial*.

Les variants d'aquesta teoria són diverses. Alguns vídeos afirmen que el virus s'ha creat amb la finalitat de **reduir la població mundial**:

“Pues me niego como investigador a nombrar esta enfermedad pandémica que ha sido liberada de manera creemos ya intencionada, desde el Instituto de virología de Wuhan, en China, desde diciembre pasado, con una intención de infectar no nada más a la población china, reducir a los más vulnerables, bajar la población obviamente de aquellos que ya son un estorbo para el estado socialista-comunista. Y de ahí pues que se expanda al mundo, a ver cómo nos va a todos.”

“La agenda de reducción poblacional, que claramente existe a través de diferentes modus operandi por parte de aquellos que se reúnen en Nueva York, y tienen sus reuniones, claro que sí, para curvar la población global. Y estoy hablando de Bill Gates, estoy hablando de Warren Buffet, de Oprah Winfrey, de Ted Turner, y estoy hablando de obviamente del magnate, del padrino de las caravanas migrantes globales, George Soros. Y sí, aunque no lo queramos creer, estas personas se reúnen y hablan de cómo curvar a la población.”

Vídeo núm. 2 (YouTube)

Així, segons alguns dels vídeos analitzats, **en aquesta pandèmia convergirien els interessos ocults de diferents persones, institucions i corporacions**. En un vídeo, per exemple, es tracta de crear dubtes sobre el paper de l'OMS (en suposada connivència amb una fundació privada) en relació amb la pandèmia:

“[...] En octubre del año pasado, el Centro Johns Hopkins para la Seguridad de la Salud organizó un ejercicio de simulación de pandemia llamado Evento 2001 que se centró en el coronavirus, algo que acaba de suceder, y se asociaron con el Foro Económico Mundial. Y ¿adivine quién más? La Fundación Bill y Melinda Gates.”

“Entonces, si escucha algún anuncio de la OMS, tiene que saber que su principal financiador es la Fundación Bill y Melinda Gates, y no buscan proteger la salud pública ni el mundo. Sino todo lo contrario, su intención no es proteger los intereses de la salud, y más bien beneficiar a sus inversionistas corporativos.”

Vídeo núm. 5 (YouTube)

“Así que todos nosotros, queridos amigos, nos tenemos que levantar, no sólo por Bill Gates, el mismísimo, quien digita las órdenes de la OMS. Recuerdan, como he dicho muchas veces, que es el mismísimo Bill Gates el que financia la OMS que ahora ha dado esta orden. El 80% de la financiación de la OMS depende de él.”

Vídeo núm. 7 (YouTube)

Els missatges que relacionen l’OMS amb interessos ocults diferents als propis de la seva creació comportaria, doncs, la desqualificació en bloc de les directrius de lluita contra la pandèmia que elabora aquest organisme.

Finalment, un grup de vídeos **nega l’existència mateixa del virus o de la pandèmia** i defensa que es tractaria d’una invenció per instaurar el nou ordre mundial:

“Es un experimento a nivel mundial que quieren hacer que no está muy claro. Pero es varias cosas, como dicen. Tenernos a todos absolutamente controlados.”

Vídeo núm. 25 (Instagram)

“Solo puedo decirlo una y otra vez: no tiene nada, nada en absoluto que ver con un virus lo que está pasando aquí. Esta es la introducción de una dictadura mundial en todo el mundo, hay que decir, por desgracia.”

Vídeo núm. 28 (Instagram)

En altres vídeos, protagonitzats per persones que es presenten com a expertes en el camp de la medicina (amb el títol de “doctor” o “doctora”, vestides amb bata blanca), s’afirma que no existeix cap virus nou:

“Nosotros como médicos tenemos muchas dudas sobre la historia del Covid-19, sobre si es cierta la historia oficial. De hecho tenemos muchas dudas y pruebas de que se trata de una *fake news*, de un bulo.”

Vídeo núm. 11 (Facebook)

Així, es defensa que la malaltia coneguda com Covid-19 seria, en realitat, una reacció immunològica o un altre tipus d'afecció:

“No estamos negando la enfermedad Covid-19. Ha habido una alta mortalidad por esta enfermedad. El hecho de que incluso no podamos afirmar, ni negar, pero tampoco afirmar, que se ha aislado un nuevo coronavirus, no somos negacionistas, no decimos que no ha habido enfermedad, claro que la ha habido, pero es que esta enfermedad es indistinguible de un síndrome de ADE, por sus siglas en inglés, de una mejora inmunológica dependiente de anticuerpos. Es decir, si nosotros hemos producido un montón de anticuerpos no neutralizantes con una vacuna de gripe H1N1, más una serie de coadyuvantes como el polisorbato 80 y el trioleato.”

“Hablando con compañeros médicos, no necesitamos ser expertos en Covid-19 para entender esto, porque las evidencias que tenemos nos demuestran que no se trata de nada más que de la típica gripe invernal que tenemos cada año.”

Vídeo núm. 11 (Facebook)

“He tenido correspondencia con muchos médicos que he preparado y algunos que son amigos míos en entorno social, dicen todos lo mismo, dicen que no es viral. Yo no sé qué es, pero se parece a los efectos en altitud (mal agudo de montaña), algún daño con un escenario hipóxico. Y los médicos que salieron y declararon esto han sido censurados. Mis vídeos, parte 3, 4 y 5 fueron eliminados de YouTube después de más de millones de vistas.”

Vídeo núm. 18 (Instagram)

«Así que cuando hacen las pruebas, no es prueba de Covid-19, es una prueba de material genético, en cuyo material encontrarás exosomas. Y por lo tanto nosotros tenemos una pandemia, eso dicen, debido a renombrar a un sistema natural de respuesta o reacción del cuerpo “Covid-19”».

Vídeo núm. 19 (Instagram)

Una altra línia és l'afirmació que la xifra de contagis està sent exagerada de manera deliberada:

“Todo se ha magnificado, todo se ha exagerado. Ya adelanté en la tercera semana de enero que se iba a desencadenar una epidemia de miedo, de pánico, con oscuros intereses: manipular y someter a la sociedad, acabar con sus libertades de movimiento y de expresión. Y sobre todo, conseguir una monumental crisis económica de grandes magnitudes. Esto ya se ha conseguido. La excusa era un virus real pero que se ha magnificado hasta extremos insólitos.”

Vídeo núm. 15 (Facebook)

“Y cuando no es suficiente para justificar el número de muertos, pelearon, crearon esta pandemia haciendo que médicos y enfermeras regresen y cambien los certificados de defunción para decir Covid-19 como primera causa de muerte [...] Entonces creas esta ilusión sobre algo llamado Covid-19, el cual nadie ha demostrado aún una sola muerte por el propio virus.”

Vídeo núm. 18 (Instagram)

“Están vacíos montones de hospitales en España y en el mundo. Los servicios destinados para el Covid prácticamente no tienen pacientes. Los pacientes que tienen son muy leves. Entonces, no hay pandemia. No tiene nada de sentido esto.”

Vídeo núm. 25 (Instagram)

Així, *challenges* com *#filmatuhospital* i *#filmyourhospital*, que promouen l'enregistrament d'hospitals en el moment de pic de la pandèmia per mostrar suposades sales buides i personal sanitari sense ocupació, formen part de la construcció d'aquest discurs negacionista de l'existència de la pandèmia.

“Supuestamente tenía pacientes de COVID. Eso es lo que decía la supuesta enfermera saturada en Instagram. Pero no hay nadie. Nos están tomando el pelo. Y la gente creyéndose todo esto.”

Vídeo núm. 20 (Instagram)

“Hospital Rey Juan Carlos de Móstoles. Emergencia sanitaria total. [...] Como podéis comprobar, esta es la tercera planta del Hospital Rey Juan Carlos y está absolutamente vacía. Aquí también dijeron que había muchos pacientes, ¿no? O que iban a llegar. Aquí ni hay ni se les espera. Aquí se oye eco y todo, de lo vacío que está. La tercera planta, señores. Para que luego digáis que esto es mentira y que es un bulo.”

Hospital Rey Juan Carlos(Móstoles) al 30 de agosto del 2020

¡Nos toman el pelo descaradamente! 🤔🤔🤔👍👏👏

Vídeo núm. 30 (Twitter)

4.3 Negació de la utilitat o conveniència de la futura vacunació o teories que relacionen la pandèmia amb la vacunació prèvia

S'han detectat, també, vídeos contraris a la vacuna o vacunes per combatre la infecció per coronavirus. Es tracta d'un discurs que comparteix les característiques principals del discurs antivacunes ja analitzat prèviament per aquest Consell,¹¹ i que es reformula i s'adapta a les hipotètiques característiques de la futura vacuna. Així, un 28,6% dels continguts analitzats en qüestionen la seguretat, afirmen que serà la causa del desenvolupament de malalties i apel·len a teories de la conspiració.

Una de les teories presents en aquest conjunt de vídeos afirma que la vacuna contra la Covid-19 pertany a una nova tipologia de vacunes, perquè **modificarà l'ADN de les persones inoculades**, de manera que introduirà canvis genètics permanents en les persones.¹² Aquest discurs apareix enunciat, molt majoritàriament, per persones que es presenten com a metges o metgesses o expertes en el camp de la medicina.

Les persones es convertirien, així, en “transgèniques”:

“Ahora no se ha identificado el agente patógeno y se hace un ácido nucleico, un ARN, sintético como vacuna. Eso nos va a modificar genéticamente, no sabemos qué tipo de respuesta va a dar, y como es un ácido nucleico, nos va a modificar, nos va a convertir en transgénicos.”

Vídeo núm. 12 (Facebook)

Aquesta modificació genètica tindria conseqüències imprevisibles:

“Si la vacuna que seleccionan es del laboratorio Moderna, la preferida del [nom], sería una vacuna de ARN mensajero que, primero, nunca ha sido testada en animales; segundo, Moderna nunca ha elaborado vacunas antes; tercero, Moderna nunca ha elaborado nada para humanos en el pasado; y cuarto, los test se van a hacer directamente a humanos y si esto ocurre seguramente nuestros hijos no podrán tener hijos a su vez y la segunda generación no sabemos qué puede ocurrir, pero para la tercera generación su genoma, su código genético, su ADN no va a ser lo que es ahora. No seremos humanos como somos ahora.”

Vídeo núm. 22 (Instagram)

---

¹¹ Vegeu <https://www.cac.cat/documentacio/acord-1042019-daprovacio-linforme-302019-18-novembre-larea-continguts-discurs>

¹² Vegeu, per exemple, l'article “Es falso que la vacuna contra el COVID-19 modificará nuestro ADN” del *fact-checker* Newtral a <https://www.newtral.es/bulo-religiosa-argentina-vacuna-covid/20200814/>

“Si la gente tiene miedo y dicen que no vamos a salir de esta situación hasta que no se ponga la nueva vacuna, es la herramienta que tienen para tenernos bajo control y aceptemos eso que llaman vacuna. Que no es una vacuna, es un experimento de ingeniería genética para tenernos a todos...es una vacuna ARN, modificar nuestro ADN, nuestro ARN, en conclusión.”

Vídeo núm. 25 (Instagram)

També s'aventura que la vacuna és tòxica i que provocaria càncer o malalties autoimmunes:

“Entonces no sabemos si a largo plazo, en el término de un año, dos años, tres años, pueden producir cáncer, enfermedades autoinmunes, si nos modifica genéticamente y se transmite a la descendencia...”

Vídeo núm. 12 (Facebook)

Arran d'un estudi de la Universitat de Barbastre, que establí una interferència immunològica (no una correlació) entre persones vacunades per la grip i persones que havien contret la Covid-19,¹³ es publiquen diferents vídeos en què persones que es presenten com a científiques, mitjançant la selecció d'aspectes molt concrets i descontextualitzats d'aquest estudi, atribueixen la malaltia a la vacunació per la grip:

“[...] Y segundo, muy importante, quizá el más importante, la influencia de la vacunación antigripal. Es decir, ha habido una interacción, una potenciación. Eso está por investigar. El hecho real es que hay datos de alta sospecha de que la gran cantidad de personas que han muerto ha sido debido a la interacción de la enfermedad con algo que había en las vacunas.”

Vídeo núm. 6 (YouTube)

“Lo que estamos viendo, lo que se ha visto en Italia, lo que se ha visto en España y también en Estados Unidos y estamos estudiando y se están haciendo investigaciones al respecto, es que hay un fenómeno que se llama interferencia viral, que se ha visto en personas que han sido previamente vacunadas con la vacuna de la gripe. Se ha visto que las personas que estaban vacunadas han desarrollado un tipo de inmunidad que, si bien les protege o les hace sufrir una influenza un poco más atenuada, no les evita la infección pero sí se les atenúa, les aumenta la probabilidad en un 36% de sufrir una enfermedad por coronavirus.”

Vídeo núm. 12 (Facebook)

---

¹³ Vegeu l'article "Por qué el estudio del hospital de Barbastro no demuestra científicamente una relación entre la COVID-19 y la vacuna de la gripe" del *fact-checker* Maldita.es a <https://maldita.es/malditaciencia/2020/06/26/por-que-el-estudio-del-hospital-de-barbastro-no-demuestra-cientificamente-una-relacion-entre-la-covid-19-y-la-vacuna-de-la-gripe/>.

“Fíjense el caso curioso: el Reino Unido, con 76% de vacunación, tiene 12 veces más tasa de mortalidad que Estonia, que es 4,8. Estos datos creo que son bastante concluyentes. Aquí tenemos los últimos datos publicados en España de la tasa de vacunación de diferentes autonomías. [...] Y si observamos las autonomías con mayor tasa de vacunación, vemos que los casos por mil habitantes son muy superiores a las autonomías con menos vacunación. Por ejemplo, si hacemos la media de estas comunidades y las comparamos con estas, nos salen 3,45 veces más casos y más muertes por Covid-19.”

Vídeo núm. 31 (Twitter)

“Hay estudios estadísticos que correlacionan con bastante probabilidad la vacuna de la gripe con el Covid-19 grave.”

Vídeo núm. 10 (Facebook)

5. La disseminació de continguts negacionistes

En el procés de cerca de continguts s'ha detectat la difusió, a través de diverses xarxes socials, de rèpliques de vídeos analitzats, ja sigui en la seva totalitat o de manera fragmentada. A tall d'exemple, s'inclou una anàlisi de la disseminació i de l'audiència potencial de dos continguts que formen part de la mostra estudiada en aquest informe¹⁴ i de diferents rèpliques localitzades.

Quant a la replicació dels dos continguts seleccionats (vegeu el quadre 5) es constata una disseminació àmplia de tots dos continguts, complets o fraccionats, a través de les 4 plataformes analitzades. El quadre 5 mostra alguns exemples de rèpliques per cada xarxa.

A més d'efectes quantitius, la facilitat de replicar vídeos i la disseminació entre xarxes tenen conseqüències en l'àmbit de la lluita contra la desinformació: uns mateixos continguts replicats poden tenir un tractament diferenciat tant en el marc d'una plataforma com entre les diferents plataformes.

Així, per exemple, en el procés d'elaboració d'aquest informe s'ha constatat que YouTube ha retirat quatre vídeos per, segons afirma, incompliment de les "condicions del servei" o de les "normes de la comunitat". No obstant això, continuen actius altres vídeos amb el mateix contingut a la mateixa plataforma.

D'altra banda, la diversitat de les normes de la comunitat entre les diferents plataformes també és un factor afegit que podria explicar l'heterogeneïtat en el tractament d'aquests continguts. Així, un dels vídeos retirats de YouTube està accessible a Facebook i Instagram, però amb un advertiment sobre la presència d'elements de desinformació que no n'impedeixen el visionament ("Informació falsa. Verificat per verificadors d'informació independents"), mentre que a Twitter tres rèpliques es poden visionar sense cap avís previ i una quarta ja no es troba activa, atès que redirigia a un dels vídeos retirats per YouTube.

La replicació de continguts entre xarxes té, a més, un efecte en la quantitat de persones que hi poden accedir. Per mesurar-ho s'han utilitzat les dades

---

¹⁴ Es tracta del vídeo 6 de YouTube (i 9, 10 i 11 de Facebook), per una banda, i del vídeo 32 de Twitter, per l'altra.

proporcionades per CrowdTangle,¹⁵ que computen l'impacte potencial d'un contingut (la suma del nombre de persones seguidores de les xarxes socials Facebook, Instagram, Twitter i Reddit dels comptes i perfils que han difós cada vídeo, així com les dades d'interacció en aquestes publicacions).

Així, a data 25/09/20, les rèpliques dels dos continguts detectats a YouTube registren una xifra de **més de 13 milions d'interaccions potencials en les xarxes socials esmentades**. En concret, les quatre rèpliques detectades del primer vídeo en sumen un total de 12.529.154 i, en el cas del segon, 1.212.229.

---

¹⁵ CrowdTangle és una eina d'informació pública propietat de Facebook i operada per aquesta xarxa social que permet rastrejar qualsevol enllaç compartit a través de les xarxes socials.

Quadre 5. Rèpliques de dos dels continguts negacionistes detectats i actuacions de les plataformes (dades actualitzades en data 1/10/20)

Contingut	YouTube	Facebook	Instagram	Twitter
Roda de premsa en què el grup denominat “[...]” qüestiona diferents teories que formen part del consens científic sobre la Covid-19, com ara la seguretat de la futura vacuna, la utilitat de les PCR o l’existència mateixa de la pandèmia.	Se n’han detectat 4 rèpliques, una de les quals ja no es troba activa i inclou el missatge següent de la plataforma: “Aquest vídeo s’ha suprimit perquè infringeix les directrius de la comunitat de YouTube.”	Se n’han detectat 4 rèpliques.	Se n’han detectat 4 rèpliques.	Se n’han detectat 4 rèpliques.
Un home vestit amb una bata blanca afirma que la Covid-19 és en realitat un pla de control poblacional d’abast internacional que es duria a terme mitjançant la posterior vacunació. Nega la utilitat dels testos de detecció de la COVID i insta a no utilitzar-los.	Se n’han detectat 4 rèpliques, 3 de les quals ja no es troben actives i inclouen els missatges següents de la plataforma: “Aquest vídeo s’ha suprimit perquè infringeix les condicions del servei” (en dos casos) i “Aquest vídeo no està disponible. L’usuari que ha penjat el vídeo l’ha suprimit”.	Se n’han detectat 4 rèpliques, una de les quals inclou el missatge següent de la plataforma: “Informació parcialment falsa. Verificat per verificadors d’informació independents”.	Se n’han detectat 4 rèpliques, una de les quals inclou el missatge següent de la plataforma: “Informació falsa. Verificat per verificadors d’informació independents.”	Se n’han detectat 4 rèpliques, una de les quals no es troba activa, atès que l’enllaç redirigeix a un dels vídeos de la plataforma YouTube que ha estat retirat.

6. Actuacions de les plataformes i xarxes socials per lluitar contra la desinformació relacionada amb la Covid-19

Totes les plataformes i xarxes socials analitzades duen a terme diferents actuacions per tal d'evitar o minimitzar el consum de desinformació vinculada a la Covid-19. Entre aquestes actuacions, hi ha mesures que es presenten de manera explícita en el procés de cerca de les persones usuàries i d'altres que, malgrat influir en l'accés als continguts, no són visibles en el procés de cerca i consum.

Entre les primeres, les més habituals són la inclusió de missatges que redirigeixen les persones usuàries a informació provinent de fonts oficials i la retirada de les plataformes d'aquells continguts que vulneren les seves polítiques sobre desinformació.

L'anàlisi d'aquests recursos ha adoptat la perspectiva d'una persona usuària i s'ha efectuat a partir de perfils o usuaris adults.

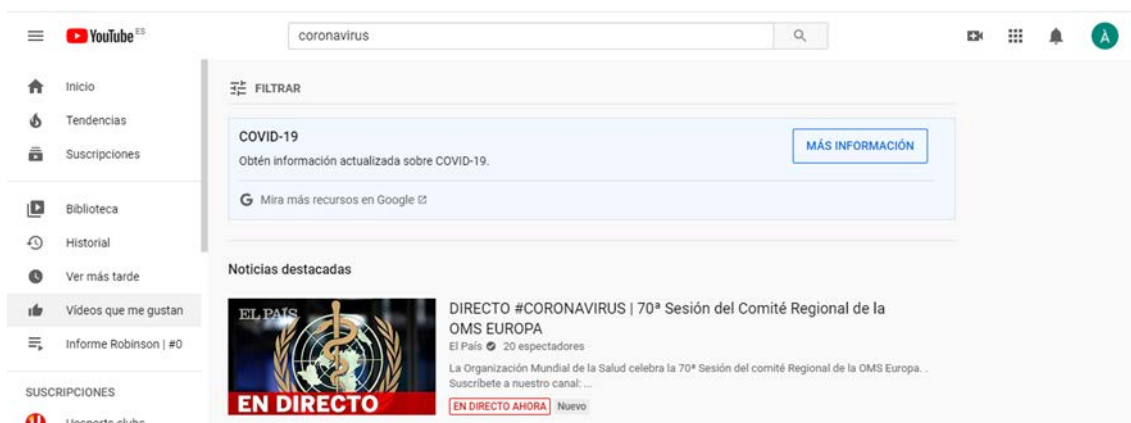
Quant a les segones s'hi inclou, segons afirmen les mateixes xarxes,¹⁶ la desmonetització dels continguts contraris a les normes de la comunitat, la presentació preferent de continguts que la plataforma considera d'acord amb aquestes normes o la col·laboració amb *fact-checkers*, per exemple.

6.1 YouTube

El resultat de la cerca d'expressions vinculades a la Covid-19 a la plataforma YouTube mostra, en primer terme, un missatge que insta a obtenir informació actualitzada sobre la Covid-19, amb un enllaç que, a l'Estat espanyol, dona accés al lloc web del Ministeri de Sanitat, i un altre que redirigeix a diferents recursos, que la plataforma entén com a fiables, que es poden trobar a la xarxa:

---

¹⁶ Vegeu, per exemple, els informes de Google (que inclou YouTube), Facebook (que inclou Instagram) i Twitter de compliment del Codi de pràctiques sobre desinformació de la Unió Europea (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-baseline-reports-fighting-covid-19-disinformation-monitoring-programme>).

Aquest mateix missatge apareix a la part inferior de vídeos amb continguts relacionats amb el coronavirus i, pel que fa a la mostra analitzada, s'ha detectat en 4 dels 7 vídeos en el procés de comprovació realitzat el 21/9/20, mitjançant un perfil d'usuari determinat, sens perjudici de l'eventual inclusió amb posterioritat.

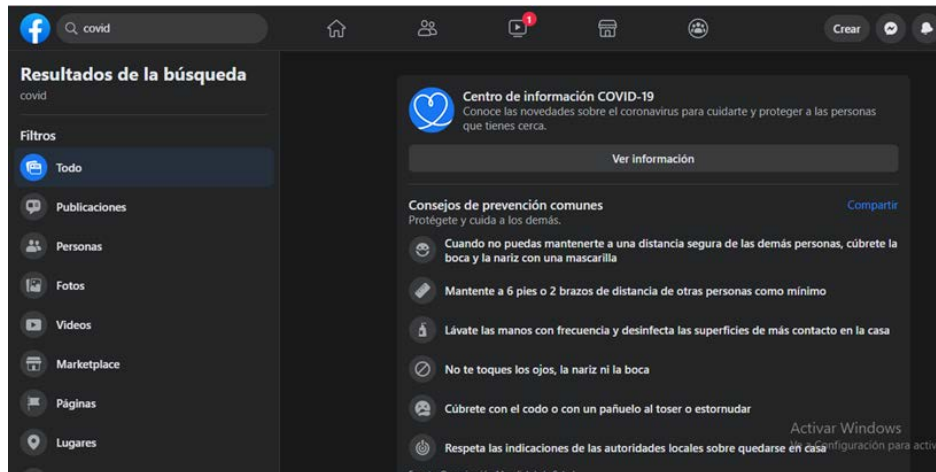
D'altra banda, la nova política de la plataforma en relació amb la desinformació sobre la Covid-19 ([Política sobre la desinformación médica acerca del COVID-19](#)), prohibeix (i si s'escau, retira) la publicació d'aquells continguts que comportin un risc alt de dany greu, com ara vídeos que contradiguin les informacions de l'OMS o de les autoritats sanitàries sobre la Covid-19 relatives al tractament, la prevenció, el diagnòstic o la transmissió de la malaltia.

Igualment, a l'apartat [Políticas para editores de Google](#), la plataforma informa que desmonetitza o elimina el compte d'aquells vídeos amb contingut "relacionado con crisis sanitarias actuales de gran relevancia y contradiga los dictámenes al respecto procedentes de autoridades científicas fiables."

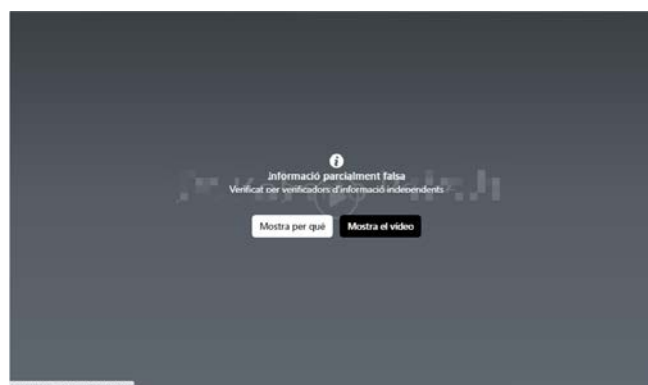
6.2 Facebook

La xarxa social disposa d'una pàgina específica que, sota el títol *Centro de información sobre el coronavirus (Covid-19)*, conté, entre altres recursos, enllaços amb les pàgines d'organismes sanitaris com el Departament de Salut de la Generalitat o el Ministeri de Sanitat, l'apartat *Consejos de prevención comunes* i una secció amb dades comprovades i rectificació de rumors falsos sobre la Covid-19 provinent de l'OMS.

Així, en efectuar una cerca de termes vinculats a la Covid-19, Facebook ofereix en la part superior de la pàgina que mostra els resultats un enllaç amb el *Centro de información sobre el coronavirus (Covid-19)* i una relació de mesures de prevenció per evitar la propagació de la malaltia. Igualment, la pàgina d'inici de la versió per a PC inclou una opció en el marge esquerre que redirigeix la persona usuària a aquesta pàgina.

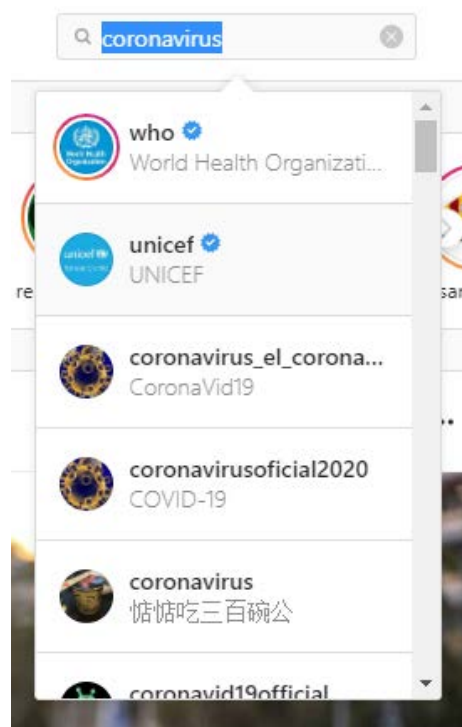
D'altra banda, a l'apartat *COVID-19: Actualizaciones y protecciones de las Normas comunitarias* s'hi afirma que la plataforma treballa per tal d'eliminar aquell contingut relacionat amb la Covid-19 susceptible de "contribuir al risc de danys reals". Segons la xarxa social, un cop identificat el contingut susceptible de constituir desinformació, un equip de verificació de dades n'avalua l'exactitud i, si s'escau, inclou una sobreimpressió prèvia al visionament amb informació addicional sobre el context, així com si està pendent de validació. En un dels vídeos que apareixen en aquest informe (vegeu el quadre 5) s'hi inclou el missatge "Informació falsa. Verificat per verificadors d'informació independents". A continuació, dos enllaços diferenciats permeten veure el vídeo o accedir a la informació aportada per un *fact-checker* ("Mostra per què"). Aquest missatge s'ha detectat en el procés de comprovació realitzat el 21/9/20, mitjançant un perfil determinat.

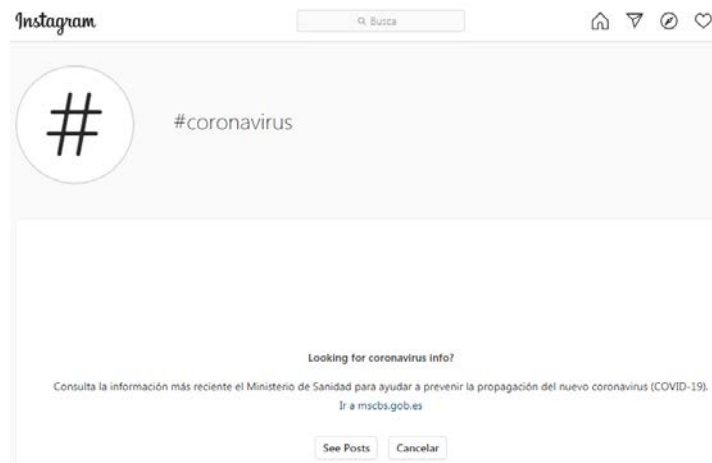
A l'últim, Facebook fa servir una sèrie de mesures per limitar el consum del contingut qualificat com a desinformació, com incloure-hi un advertiment quan una persona usuària el vol compartir o limitar-ne la distribució, per exemple, restringint-ne l'aparició en els primers llocs del *News Feed* o eliminant-ne la possibilitat de monetització. En aquest àmbit, es prohibeix la publicitat de productes relacionats amb la Covid-19 que, segons la xarxa, tinguin intenció de “crear pànic” o que es presentin, sense comptar amb consens científic, com a garantia de curació o prevenció.

6.3 Instagram

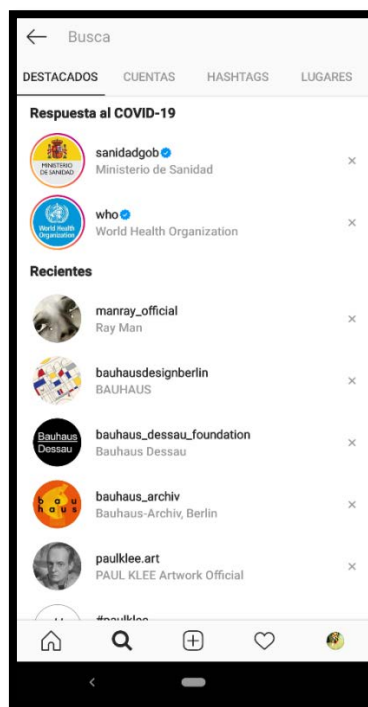
A la xarxa social Instagram, en realitzar-hi una cerca relacionada amb la Covid-19, s'ofereix com a primer resultat el perfil oficial de l'OMS:

També, quan s'accedeix als resultats d'una cerca vinculada a la Covid-19, la plataforma inclou un missatge i un enllaç que condueix al lloc web del Ministeri de Sanitat (“*Looking for coronavirus info? Consulta la información más reciente del Ministerio de Sanidad para ayudar a prevenir la propagación del nuevo coronavirus (COVID-19). Ir a mscbs.gob.es*”):

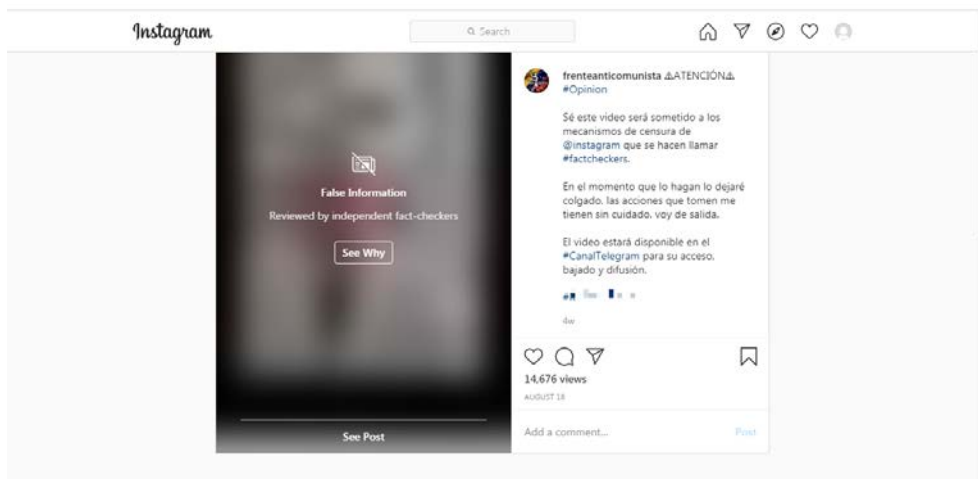

A més, en l'aplicació per a dispositius mòbils, abans d'introduir un terme de cerca, es presenten de forma destacada els perfils del Ministeri de Sanitat i de l'OMS:

D'altra banda, Instagram forma part dels productes i serveis de Facebook i en comparteix les normes comunitàries, de manera que són aplicables els mecanismes de verificació i eliminació de continguts potencialment perjudicials vinculats amb la Covid-19 descrits en l'apartat anterior.

Els mateixos continguts que apareixen a Facebook amb un advertiment previ, inclouen a Instagram (vegeu el quadre 5) el missatge "Informació falsa. Verificat per verificadors d'informació independents". La persona usuària pot accedir al *post* o bé a la informació facilitada pel *fact-checker*. De la mateixa manera que a Facebook, aquest advertiment s'ha detectat en el procés de comprovació realitzat el 21/9/20.

6.4 Twitter

A Twitter les cerques relacionades amb el mot *coronavirus* presenten una entrada prèvia que insta a consultar la informació proporcionada sobre la Covid-19 pel Ministeri de Sanitat i que inclou un enllaç al seu lloc web i al compte oficial del Govern espanyol amb informació sobre qüestions de salut pública @SaludPublicaEs:

Els resultats de la cerca també inclouen un apartat sota el títol *COVID-19: ¿Cómo cuidarse?*, on la plataforma ofereix diferents entrades amb informació ajustada a les directrius de l'OMS i de les autoritats sanitàries sobre el virus i la pandèmia:

COVID-19 · EN DIRECTO

COVID-19: ¿Cómo cuidarse?

El Ministerio de Salud, especialistas y medios aclaran las dudas más comunes sobre COVID-19. Mira Tweets sobre:

- El Real Decreto para la prevención, contención y coordinación
- Pasos para prevenir la propagación
- Los síntomas del virus
- Las precauciones para ir a trabajar
- Las medidas para ejercitarse
- Los grupos de riesgo
- Cómo hacer y usar una mascarilla

D'altra banda, segons l'apartat [Política relativa a los contenidos multimedia falsos y alterados](#), la plataforma pot incloure advertiments previs en aquells continguts considerats falsos o alterats que hagin estat publicats amb una intenció deliberada d'enganyar i en pot reduir la visibilitat o bé eliminar-los si considera que poden donar lloc a amenaces a la integritat física o altres danys més importants. Aquells comptes on s'hagin detectat incompliments greus o reiterats també, segons la xarxa, són eliminats o suspesos.

No s'ha detectat cap d'aquests advertiments en els vídeos en el procés de comprovació realitzat el 21/9/20, mitjançant un perfil determinat, sens perjudici de l'eventual inclusió amb posterioritat.

7. Conclusions

La lluita contra la desinformació a les xarxes és un dels objectius de les polítiques de la Unió Europea en l'àmbit audiovisual.¹⁷ Així mateix, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) ha alertat de manera reiterada de la necessitat de combatre la desinformació vinculada a la pandèmia de Covid-19.¹⁸

En aquest context, aquest informe analitza la construcció del discurs negacionista en relació amb la Covid-19 en vídeos publicats a la plataforma d'intercanvi de vídeos YouTube i a les xarxes socials Facebook, Instagram i Twitter, disponibles en alguna de les llengües oficials a Catalunya.

Per tal d'efectuar-ne l'anàlisi, s'han seleccionat un total de 35 vídeos que exemplifiquen com s'estructura aquest discurs negacionista en relació amb tres àmbits.

El discurs negacionista qüestiona la utilitat de les mesures de contenció recomanades per l'OMS i rebutja la validesa de les proves PCR.

El primer àmbit analitzat fa referència a la **negació de la utilitat de les mesures profilàctiques contra la pandèmia** recomanades per l'OMS i les autoritats sanitàries. Així, en un 42,9% dels continguts detectats s'afirma que les mascaretes no serveixen per filtrar el coronavirus, es qüestiona la validesa de les proves PCR o bé s'al·leguen suposats riscos per a la salut:

“Cuando hablamos de máscaras, tenemos que hablar de micrómetros (micrones), y por lo general, si observamos una máscara N95, lo que hace es filtrar el 95% de las partículas superiores a 0,3 micrones. [...] Y una partícula Covid es de aproximadamente 0,1 micrones.”

“Lo que está claro es que hay una serie de estudios científicos que corroboran que la utilización de las mascarillas puede traer una serie de complicaciones a nivel de salud y a nivel psicológicas que son de muy difícil evaluación. Pero bueno, las que se saben es la hipoxia, la hipercapnia, el envenenamiento en el flujo sanguíneo, alteraciones físicas y mentales... E incluso, parece ser y está demostrado por el profesor [nom] que podría ser una posible causa de cáncer.”

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0012&from=EN>

¹⁸ <https://www.who.int/campaigns/connecting-the-world-to-combat-coronavirus/how-to-report-misinformation-online>

En la construcció del discurs negacionista es recullen i reformulen alguns dels postulats propis dels posicionaments antivacunes.

Un segon àmbit que configura l'anàlisi del discurs negacionista de la Covid-19 està integrat per aquells vídeos (el 28,6% del total) que defensen **posicionaments contraris a la vacunació**. Aquests continguts neguen la utilitat d'una futura vacuna per combatre la infecció per coronavirus i en qüestionen la seguretat, o bé presenten la vacunació prèvia com a causa del desenvolupament de la malaltia:

“Ahora no se ha identificado el agente patógeno y se hace un ácido nucleico, un ARN, sintético como vacuna. Eso nos va a modificar genéticamente, no sabemos qué tipo de respuesta va a dar, y como es un ácido nucleico, nos va a modificar, nos va a convertir en transgénicos.”

El discurs negacionista rebutja l'origen víric i natural de la pandèmia i recorre a teories de la conspiració diverses per explicar-ne la causa.

El tercer àmbit a partir del qual s'ha estructurat l'anàlisi d'aquest discurs negacionista és **el rebuig a l'origen víric i natural de la pandèmia**, una tesi que defensen el 68,6% dels vídeos que configuren la mostra. En canvi, s'al·ludeix a teories de la conspiració diverses, sovint reformulacions d'altres de preexistents, com les que vinculen la Covid-19 amb el desplegament de la tecnologia 5G, les esteles dels avions (*chemtrails*) o la suposada instauració del denominat “nou ordre mundial”, i que conviuen amb d'altres de noves, com la que apunta que es tractaria d'una arma biològica dissenyada en un laboratori:

“¿Cuántos se creen la versión oficial de que este virus es un virus natural que mutó desde un murciélago? No se lo cree nadie. Se lo creen un 1, un 10, un 15%. Es una mentira, es una farsa. Es un arma biológica que se empezó a fabricar en EEUU, se terminó de fabricar en el laboratorio de Wuhan, en China, se desviaron creo que fueron 3,4 o 3,7 millones de dólares desde EEUU hasta el laboratorio de Wuhan. [...]”

Un dels altres elements presents en aquest àmbit del discurs negacionista és el qüestionament de l'existència mateixa del virus SARS-CoV-2 o de la pandèmia de Covid-19:

“Hablando con compañeros médicos, no necesitamos ser expertos en Covid-19 para entender esto, porque las evidencias que tenemos nos demuestran que no se trata de nada más que de la típica gripe invernal que tenemos cada año.”

El discurs negacionista en relació amb la Covid-19 es dota d'una aparença de ciència i descontextualitza fets i dades com a estratègia per atorgar credibilitat a les tesis exposades.

A més de la construcció de teories de la conspiració, que es pot considerar en si mateixa com una estratègia, el discurs negacionista se serveix d'altres eines.

Així, és comú recórrer a elements visuals i verbals que pretenen conferir una aparença científica al discurs negacionista: l'ús d'un llenguatge amb conceptes mèdics o biològics; l'aparició de persones amb les bates blanques associades a l'àmbit sanitari en situacions en què no es realitza cap atenció mèdica, sinó un vídeo; la referència explícita a les titulacions mèdiques (reals o no) de les persones que el difonen. Val a dir que un 62,9% dels vídeos analitzats està protagonitzat per persones que es presenten com a professionals de la medicina o la ciència:

“Añadir que el 9 de julio de 2020 la OMS ha ratificado que la prueba en cadena de polimerasa, lo digo porque yo no soy la experta, es la doctora [*nom propi*], pero la OMS ya describe que no determina virus infeccioso.”

Una altra de les estratègies detectades és la presentació de casos particulars com a evidència dels arguments defensats, alhora que s'ignora aquella informació que podria contradir-los.

És el cas dels reptes o *challenges* *#filmatuhospital* i *#filmyourhospital*, que insten a enregistrar centres mèdics per mostrar suposades sales buides i personal sanitari sense ocupació, de manera que, segons el relat que es desenvolupa, es demostraria la inexistència de la pandèmia:

“Hospital Rey Juan Carlos de Móstoles. Emergencia sanitaria total. [...] Como podéis comprobar, esta es la tercera planta del Hospital Rey Juan Carlos y está absolutamente vacía. Aquí también dijeron que había muchos pacientes, ¿no? O que iban a llegar. Aquí ni hay ni se les espera. Aquí se oye eco y todo, de lo vacío que está. La tercera planta, señores. Para que luego digáis que esto es mentira y que es un bulo.”

Hospital Rey Juan Carlos(Móstoles) al 30 de agosto del 2020

¡Nos toman el pelo descaradamente! 🤔🤔🤔👍👏👏👏

Una darrera tàctica del discurs negacionista de la Covid-19 per tal d'obtenir credibilitat és el recurs a **la descontextualització de dades**. Un exemple és la publicació de diferents vídeos que, a partir d'una selecció deliberada d'aspectes concrets d'un estudi real, en reinterpreten els resultats per vincular la vacunació de la grip amb un augment en la probabilitat d'emmalaltir per Covid-19:

“[...] Y segundo, muy importante, quizá el más importante, la influencia de la vacunación antigripal. Es decir, ha habido una interacción, una potenciación. Eso está por investigar. El hecho real es que hay datos de alta sospecha de que la gran cantidad de personas que han muerto ha sido debido a la interacción de la enfermedad con algo que había en las vacunas.”

El discurs negacionista es dissemina amb facilitat extrema entre xarxes: dos dels vídeos analitzats (i les seves rèpliques) sumen més de 13 milions d'interaccions potencials.

L'audiència i, especialment, el grau de disseminació alt que assoleixen els continguts negacionistes detectats, evidencien la importància del fenomen. Així, més enllà del nombre de visualitzacions (de difícil quantificació fora de l'àmbit de YouTube), s'ha constatat que dos continguts concrets (i les rèpliques a les diferents xarxes) registren més de 13 milions d'interaccions potencials (segons les dades proporcionades per l'eina CrowdTangle).¹⁹

A més d'efectes quantitius, la multiplicació de continguts en una xarxa i entre xarxes, té conseqüències en l'àmbit de la lluita contra la desinformació: uns mateixos

¹⁹ CrowdTangle és una d'eina d'informació pública propietat de Facebook, i operada per aquesta xarxa social, que permet rastrejar qualsevol enllaç compartit a través de les xarxes socials.

continguts replicats poden tenir un tractament diferenciat tant en el marc d'una plataforma com entre les diferents plataformes.

Malgrat les actuacions de les xarxes socials per combatre la desinformació,²⁰ els continguts audiovisuals amb discurs negacionista conserven una àmplia difusió a internet.

A l'últim, convé subratllar que les plataformes i xarxes socials analitzades duen a terme diverses actuacions per combatre la desinformació vinculada a la Covid-19, com ara la inclusió de missatges que redirigeixen la persona usuària a informació provinent de fonts oficials, o la retirada o l'etiquetatge de continguts.

Així, per exemple, en el procés d'elaboració de l'informe (mitjançant un perfil o usuari de persona adulta) s'ha detectat la presència d'enllaços a informació de l'OMS o de les autoritats sanitàries associades a la cerca de paraules relacionades amb la COVID; la retirada, per part de YouTube, de tres vídeos, i l'etiquetatge com a desinformació d'un vídeo a Facebook i a Instagram.

No obstant això, aquestes accions no impedeixen l'àmplia difusió de continguts negacionistes, que poden actuar en sentit oposat a les estratègies de lluita contra la pandèmia que propugnen les autoritats sanitàries i l'OMS.

---

²⁰ Vegeu, per exemple, els informes de Google (que inclou YouTube), Facebook (que inclou Instagram) i Twitter de compliment del Codi de pràctiques sobre desinformació de la Unió Europea. (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-baseline-reports-fighting-covid-19-disinformation-monitoring-programme>).